

УДК 336.777.001.33

І.В. Руденко, канд. екон. наук

О.М. Филипенко, канд. екон. наук

М.В. Стаднік, студ.

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО КЛАСИФІКАЦІЇ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ

Розглянуто та систематизовано існуючі в літературі класифікації оборотних активів. Вивчено погляди різних вчених на проблеми класифікації оборотних активів.

Рассмотрены и систематизированы существующие в литературе классификации оборотных активов. Изучены взгляды разных авторов на проблемы классификации оборотных активов.

There are considered and systematized existing in literature classifications of circulating assets. There are studied looks of different authors to the problems of circulating assets classification.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Оборотні активи – це мобільна частина майна підприємства, яка за нормальних умов діяльності підприємства перетворюється на грошові кошти в результаті отримання доходу від продажу. Вони складають значну частку всього майна підприємства і зумовлюють його стійке фінансове становище та інвестиційну привабливість. Тому в сучасних умовах господарювання одним із найактуальніших завдань забезпечення ефективності операційної діяльності підприємств є вдосконалення системи управління оборотними активами.

Ефективність управління оборотними активами істотно залежить від обґрунтованості їх класифікації, оскільки дозволяє краще планувати, аналізувати, виявляти певні співвідношення та враховувати їх вплив на результати господарської діяльності підприємств. У зв'язку зі змінами в системі управління поточними активами їх класифікація постійно розвивається, з'являються нові критерії поділу. Це обумовлює актуальність вивчення сучасних підходів до класифікації оборотних активів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми класифікації оборотних активів знайшли своє відображення в працях таких вітчизняних вчених, як Л.О. Берехтіна, І.А. Бланк, Ф.Ф. Бутинець, З.В. Задорожний, В.М. Івахненко, Г.Г. Кірейцев, П.М. Марич, Т. Мулик, С.В. Мочерний, П.Л. Носов, О.М. Загородна, Р.В. Федорович, І. Сікора, Н.М. Суков, А.М. Подерьогін, І.С. Чухно, С.М. Онисько, Й.М. Петрович та ін. Але у зв'язку зі змінами в системі

обліку та потребах управління постійно розвивається і класифікація оборотних активів, що потребує додаткових досліджень.

Мета та завдання статті. Метою статті є дослідження підходів різних науковців до класифікації оборотних активів. Відповідно до мети завданнями наукового дослідження є:

- узагальнення існуючих у літературі ознак класифікації оборотних активів;
- систематизація класифікаційних критеріїв.

Виклад основного матеріалу дослідження. На сьогоднішній день існує багато різних підходів до класифікації оборотних активів.

Як показало дослідження, найрозповсюдженішими є класифікації оборотних активів, що наведені в таблиці. Розглянемо окремі класифікаційні ознаки більш детально.

Залежно від участі в кругообігу виділяють оборотні активи у сфері виробництва (оборотні виробничі фонди) та у сфері обігу (фонди обігу).

За характером фінансових джерел формування найчастіше в літературі виділяють валові, чисті та власні оборотні активи (варіант 1). Але є пропозиції розподілу оборотних активів на власні, залучені й позикові (варіант 2).

За періодом функціонування виокремлюють постійну та змінну частину оборотних активів.

Наступною є ознака класифікації оборотних активів залежно від методів їх планування та регулювання, згідно з якою розглядають нормовані й ненормовані оборотні активи.

За видами (елементами) можливі три варіанти класифікації оборотних активів. Перший варіант найрозповсюдженіший і передбачає такі групи поточних активів:

- запаси сировини, матеріалів, напівфабрикатів;
- запаси готової продукції;
- дебіторська заборгованість;
- грошові кошти;
- інші види оборотних активів.

За другим варіантом розподіл оборотних активів буде дещо іншим:

- запаси;
- дебіторська заборгованість;
- поточні фінансові інвестиції;
- грошові кошти;
- витрати майбутніх періодів;
- інші види оборотних активів.

За часом перебування в кругообігу виділяють початкові, функціональні й накопичені оборотні активи.

Наступний критерій класифікації – ступінь ліквідності, за яким виокремлюють абсолютно ліквідні (високоліквідні), швидколіквідні та малоліквідні (повільноліквідні) оборотні активи.

Як показало дослідження, можливі дві форми функціонування оборотних активів: монетарна й речова. Відповідно до цих форм існують матеріальні й фінансові оборотні активи.

Відповідно до ризику вкладення оборотні активи можуть мати високий, середній та мінімальний ступені.

За ступенем захищеності від інфляції виділяють оборотні активи, що не піддаються та які піддаються інфляційним втратам.

Погляди різних авторів на класифікацію оборотних активів нами було систематизовано в таблиці.

Дуже актуальною у період нестабільності економіки є класифікація оборотних активів за ступенем захищеності від інфляції та ризиком вкладення, оскільки вони дають змогу суб'єктам управління робити висновки щодо можливості стабільного функціонування підприємства та своєчасного отримання коштів від дебіторів.

Поділ оборотних активів за ступенем ліквідності, на нашу думку, також є важливим, оскільки завдяки цьому керівництво підприємства спроможне визначити, наскільки швидко воно зможе погасити свої зобов'язання. Дуже близьким до цієї класифікації є виділення матеріальних та фінансових оборотних активів, оскільки їх ліквідність безпосередньо залежить від форми функціонування.

Дуже поширеною є класифікація поточних активів за характером джерел формування на валові, чисті та власні оборотні активи. Проте нам здається більш обґрунтованою думка авторів Онисько С.М. та Марич П.М., які за цією ознакою розподіляють оборотні активи на власні, залучені та позикові [1]. Така інтерпретація, на нашу думку, є доцільнішою, оскільки у першому випадку власні оборотні активи є частиною чистих, а чисті є складовою валових оборотних активів.

Розподілення оборотних активів на нормовані й ненормовані набуває особливо важливого значення під час визначенні потреби в них.

Чухно І.С. пропонує класифікувати оборотні активи за часом перебування в кругообігу й виділяти початкові, функціональні та накопичені оборотні активи [2]. Вважаємо цей підхід важливим, оскільки підприємству необхідно знати під час здійснення господарської діяльності, яка величина оборотних активів була у його розпорядженні пе-

ред початком операційної діяльності, яка кількість брала участь в операційному циклі і що отримали в кінці [3].

Таблиця – Систематизована класифікація оборотних активів на думку різних авторів

Класифікаційна ознака	Бланк І.А.	Берехіна Л.О.	Івахненко В.М.	Подерьогін А.М.	Суков Г.П.	Сікора І.	Носов П.Л.	Кірейцев Г.Г.	Загородна О.М. Федорович Р.В.	Чухно І.С.	Онисько С.М. Марич П.М.	Петровиц Й.М.
1. Залежно від участі в кругообігу	+	+	+	+	+		+	+	+	+	+	+
2. За характером фінансових джерел формування												
Варіант 1	+	+	+		+	+	+	+	+	+		+
Варіант 2											+	
3. За періодом функціонування	+	+					+			+		+
4. Залежно від методів планування та регулювання			+	+			+	+		+	+	+
5. За видами												
Варіант 1	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		
Варіант 2												+
6. За часом перебування в кругообігу										+		
7. За ступенем ліквідності						+	+			+	+	+
8. За формою функціонування							+			+	+	
9. За ризиком вкладених оборотних активів						+	+			+		+
10. За ступенем захищеності від інфляції						+	+			+		

Не дуже поширеним є виділення постійної та змінної частини оборотних активів. Постійні оборотні активи – це незмінна частина коштів, що не залежить від сезонних та інших коливань операційної діяльності та не пов'язана з формуванням товарно-матеріальних цінностей сезонного зберігання. Тобто, це мінімум оборотних активів, необхідних для здійснення операційної діяльності. Змінна частина оборотних активів пов'язана з сезонними зростаннями обсягів виробництва й реалізації продукції, що вимагає в певні періоди наявності додаткової кількості оборотних активів [4].

Доцільним, на нашу думку, також є розподіл поточних активів на оборотні виробничі фонди та фонди обігу, оскільки перші обслуговують виробничий цикл, а другі – фінансовий. Але, незважаючи на таке розмежування, ці дві складові є взаємопов'язаними і їх окреме існування не можливе.

Найпоширенішою є класифікація оборотних активів за видами (елементами), але такий поділ є неоднозначним у різних авторів. Більшість учених за цією ознакою поділяють оборотні активи на такі групи: запаси, дебіторська заборгованість, грошові кошти, інші види оборотних активів. Петрович Й.М. до зазначених видів додає ще поточні фінансові інвестиції та витрати майбутніх періодів [4]. Ми вважаємо, що ця думка не має рації, оскільки витрати майбутніх періодів є окремою статтею балансу і не включаються до складу оборотних активів.

Висновки. Таким чином, вищевикладене свідчить про різнонаправленість цілей класифікації оборотних активів підприємства. Для управління оборотними активами дуже важливо мати чітке уявлення про альтернативні методи їх класифікації.

Узагальнення найбільш важливих, з нашої точки зору, критеріїв класифікації оборотних активів дозволило нам систематизувати їх. Так, більшість авторів вважають доцільним розподіл оборотних активів залежно від участі в кругообігу, за характером фінансових джерел формування та за елементами. Менш поширеною є класифікація поточних активів за періодом функціонування, залежно від методів планування та регулювання, за ступенем ліквідності та ризиком вкладених оборотних активів. Найменш розповсюдженим є розподіл оборотних активів за часом перебування в кругообігу, за формою функціонування та ступенем захищеності від інфляції. Проте, на нашу думку, усі наведені класифікаційні ознаки є дуже важливими і мають право на існування. Обґрунтована класифікація оборотних активів дасть можливість ефективно управляти оборотними активами, що в кінцевому

підсумку впливає на прибутковість та ефективність діяльності підприємства, а також на його фінансову стійкість і незалежність.

Список літератури

1. Онисько, С. М. Фінанси підприємств [Текст] : підручник для студ. вищих закладів освіти / С. М. Онисько, П. М. Марич. – Львів : Магнолія Плюс, 2004. – 367 с.

2. Чухно, І. С. Визначення економічної сутності поняття «оборотні активи підприємства» [Текст] / І. С. Чухно // Регіональна економіка. – 2008. – № 6. – С. 62–69.

3. Мулик, Т. Нові підходи щодо класифікації оборотних активів [Текст] / Т. Мулик, Г. Єсель, О. Панадій // Економічний аналіз. – 2010. – № 6. – С. 125–127.

4. Сікора, І. Особливості оцінки оборотних активів на виробничих підприємствах [Текст] / І. Сікора // Бухгалтерський облік і аудит. – 2004. – № 9. – С. 13–18.

Отримано 30.03.2011. ХДУХТ, Харків.

© І.В. Руденко, О.М. Филипенко, М.В. Стаднік, 2011.

УДК 657.6

О.О. Безпалова, асп.

ВНУТРІШНІЙ І ЗОВНІШНІЙ АУДИТ: ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ

Проведено аналіз спеціальної літератури та нормативно-правової бази щодо визначення понять внутрішнього та зовнішнього аудиту. Встановлено спільні та відмінні риси між внутрішнім та зовнішнім аудитом.

Проведен анализ специализированной литературы и нормативно-правовой базы относительно определения понятий внешнего и внутреннего аудита. Выявлены общие и отличительные черты между внутренним и внешним аудитом.

The analysis of special literature and normative-legal basis as to the definition for the conceptions of internal and external audit is made. The common and distinctive features between internal and external audit are established.

Постановка проблеми у загальному вигляді. У сучасних умовах господарювання, коли економічна ситуація в державі залишається нестабільною, діяльність підприємств супроводжується різноманітними ризиками, виникає необхідність у контролі, як ззовні так і внутрішньо.

Багато спеціалістів наголошують, що одним із найбільш надійних способів контролю, який може задовольнити потреби власників та